

15.11.

KESKIVIIKKOSARJA 6

Musiikkitalo klo 19.00

Bernard Labadie, kapellimestari

Laura Vikman, viulu

Jakob Dingstad, alttoviulu

Ludwig van Beethoven: Coriolanus, alkusoitto op. 62 8 min

*W. A. Mozart: Sinfonia concertante viululle,
alttoviululle ja orkesterille Es-duuri KV364* 25 min

1. *Allegro maestoso*

2. *Andante*

3. *Prestos*

VÄLIAIKA 20 min

W. A. Mozart: Sinfonia nro 39 Es-duuri KV543 30 min

1. *Adagio – Allegro*

2. *Andante con moto*

3. *Menuetto (Allegretto) (Allegretto) – Trio*

4. *Finaali (Allegro)*

Väliaika noin klo 19.45.

Konsertti päättyy noin klo 20.45.

Suora lähetys Yle radio 1:ssä ja verkossa yle.fi/areena.

Konsertti nähdään kahdessa osassa Yle Teeman RSO Musiikkitalossa -ohjelmassa 19.11. ja 26.11. sekä uusintana Yle TV1:ssä 25.11. ja 2.12.

LUDWIG VAN BEETHOVEN (1770–1827): CORIOLANUS-ALKUSOITTO OP. 62

Ludwig van Beethovenin Coriolanus-alkusoitto valmistui vuonna 1807, Fidelio-oopperan ensimmäisen version ja kolmannen Leonore-alkusoiton jälkeen. Aiheena oli Heinrich von Collinin, ei Shakespearen, murhenäytelmä loikaneesta roomalaisylimyksestä, volskilais-soturista, joka johtaa kansansa menestyksekkääseen taisteluun roomalaisia vastaan. Vietyään joukot Rooman edustalle Coriolanus ei taivu mihinkään kaupunginisiin tarjoamiin rauhanehtoihin, mutta luopuu tuhoaikestaan roomalaisten naisten tultua rukoilemaan kaupungin puolesta. Sovittaakseen tekonsa johtamansa armeijan silmissä Coriolanus tekee itsemurhan.

Beethoven ei alkusoitossaan pyrkinyt sitomaan käsiään ystävänsä vuolassanaiseen draamaan, vaan veistää sankarista jyhkeän kokovartalokuvan, joka mm. Richard Wagnerin mielestä tuo enemmän mieleen Shakespearen samannimisen näytelmän päähenkilön. Wagner saattoi olla oikeilla jäljillä, sillä Beethoven tunsikin Shakespearena ja jotain tämän

peräänantamattomasta sotapäälliköstä on ikuistettu myös alkusoittoon: "Pois nyt, hellyys! Hajotkaa luonnonlait ja siiteet kaikki. Hyvettä olkoon tulyys nyt" (suom. Paavo Cajander).

Beethovenin alkusoittoa soitettiin erikseen jo ennen näytelmän ensi-iltaa ja karu sävelkieli vastaa hyvin antiikin tragedioista tuttua vääjäämätöntä kujanjuoksua. Graniittiset ensiakordit osoittavat, että Coriolanuksessa on miestä kestävänsä kohtalonsa ja ylevänkaunis sivuteema kertoo vapausaatteen vilpittömyydestä ja inhimillisyydestä, joka saa sankarin kieltäytymään Rooman tuhoamisesta.

Wagner kielsi alkusoitolla ja näytelmän poliittisella teemalla olevan mitään yhteistä, mutta epäilemättä aiheessa on yhteyksiä Napoleon-tematiikkaan, joka askarrutti Beethovenia vielä pitkään Eroica-sinfonian (1803) jälkeen. Alkusoiton kehityskaari on lyhyt ja monumentaalinen, ja loppu otetaan vastaan stoalaisella lujudella.

WOLFGANG AMADEUS MOZART (1756-1791): SINFONIA CONCERTANTE ES-DUURI KV 364

Vietettyään lapsuutensa sensaatiomaisilla kiertueilla ympäri Eurooppaa, Wolfgang Amadeus Mozart pysytteli suurimman osan nuoruuttaan kotikaupungissaan Salzburgissa. Viulunsoitto ja säveltäminen arkkipiispa Hieronymus

Colloredon palveluksessa ei ollut herkkua ja nuori taiteilija tarttui kaikkiin tilaisuuksiin haistella vapaampia tuulia.

Vuosina 1777–1779 Mozart teki äitinsä kanssa pitkän matkan Münchenin ja Mannheimin kautta Pariisiin. Palattuuan

kotiinsa hän koki Salzburgin entistäkin ahtaammaksi. Vuonna 1779 sävelletty Sinfonia concertante Es-duuri KV 364 tiivisti monet matkan aikana saadut kokemukset ja huipensi Mozartin aiemmin säveltämien viulukonserttojen sarjan uudenaikaisella jousikonsertolla.

Ranskassa suureen suosioon kohonnut 'sinfonia concertante', "konsertoiva sinfonia", oli lajityyppisesti barokin concerto grosson perillinen ritornellomaisin rakentein ja näyttävin orkestraalisin tehokeinoin. Näitä orkestraalisia tehokeinoja Mozart oli opiskellut Mannheimissa, jonka hoviorkesteri oli maailmankuulu taidoistaan ja crescendostaan.

Mozart oli erinomainen viulisti ja tunsikin lukkarinrakkautta alttoviuluun, jota soitti mielellään kamariteoksissa. Sinfonia concertantea varten hän halusi alttoviulun viritettäväksi puolissävelaskeleen korkeammalle, taatakseen mahdollisimman tehokkaan kontrastin soolinstrumenttien liittäessä suuren osan matkaansa oktaavin päässä toisistaan.

Soolo-osat eivät ole korostetun virtuoosisia, vaan vaativat herkkäkorvaista musikaalisuutta. Voi olla, että hän sommitteli ne Leopold-isän ja omaan käyttöönsä, perheyhtyeen paluuta ajatellen. Tähän tuntui tähtäävän myös Wolfgangille ja Nannerl-sisarelle sävelletty kahden pianon konsertto KV 365, jonka soolo-osissa kukkii avoimempi kilpailuhenki. Mozart aloitti samana vuonna myös kesken jääneen kolmoiskonserton viululle, alttoviululle ja sellolle.

Teoksen ensimmäinen osa (Allegro maestoso) alkaa laajalla orkesterijohdannolla. Se on myös uljas näyte manheimilaisesta crescendosta, joka sulautuu luontevasti kokonaisuuteen ja

takaa käynnistykselle sinfonisen jännitteen. Tuohon komeaan nousuun liittyvät puhaltajien hienot vinjetit ja koko Es-duuri-sävellajin majesteettillinen säteily. Solistit liukuvat esiin hohtavalla unisono-soinnulla. Viulun ja alttoviulun vuoropuhelu on mielikuvituksesta ja henkevää, mutta aina vankkojen orkesterikommenttien kehystämää.

Ensimmäisen osan ylevään henkeen kuuluu luja rakenne. Solistien yksilölliset roolit uppoavat elegantisti kokonaisuuteen ja heidän jäljittelevä satsinsa välttää toistoisuuden herkällä variointilla. Hienostuneet, toisiaan täydentävät eleet huipentuvat laajassa kadenssissa, jossa mukaan liivahtaa myös yksilöllisiä tunteita, kunnes orkesteri vedetään unisono-trillillä mukaan pönteveään päätös-kohtaukseen.

Toinen osa (Andante) on vakavassa tunteellisuudessaan miltei romanttinen ja orkesteri vetäytyy taka-alalle solistien intiimin vuoropuhelun tieltä, mutta musiikissa säilyy silti sinfoninen mittakaava. Viulun ja alttoviulun pitkä laulullinen melodia kaartuu uljaasti osan alusta loppuun. Soolosatsi perustuu jälleen imitaatiolle, mutta Mozart tuo hienosti esiin molempien soittimien ominaislaadun sekä parisuhteen vaihtuvat näkökulmat. Pitkä dialogi huipentuu solistien kadenssiin, joka edelleen syventää tunteilmaisuutta. Orkesteri saattaa kappaleen loppuun hyväilevän hellästi.

Finaali (Presto) tempaa kuulijan aivan toisenlaiseen menoon. Käden käänteessä Mozart karistaa raskaat tunteet taakseen ja pyrkii jousitrillien ja puhallinkutsujen koristamaan iloiseen rondoteemaan. Reippaan orkesterijohdannon jälkeen soolinstrumentit esit-

täytyvät huolettoman temperamentikaina, ja vuorottelutahtia on tiivistetty ja limitetty. Presto-tempo lataa sooloihin

bravuuria, mutta lentoon lähtöä siivittää ennen muuta samppanjamaisesti kupli-va riemu.

WOLFGANG AMADEUS MOZART (1756–1791): SINFONIA NRO 39 ES-DUURI KV 543

Wolfgang Amadeus Mozartin kolme viimeistä sinfoniaa syntyivät kesällä 1788, eikä ole tiedossa missä yhteydessä ne oli tarkoitettu esitettäväksi. Mozart ajautui 1780-luvun lopulla taloudellisiin vaikeuksiin ja pianokonserttojen ja oopperoiden menetettyä wieniläisyleisön suosion. On mahdollista, että Mozart suunnitteli omaa konserttia esitelläkseen uudentyyppisiä sinfoniaitaan. Ainakin Antonio Salierin tiedetään johtaneen jonkin Mozartin sinfonian vuonna 1791.

Es-duuri-sinfonia KV 543, on suotta jäänyt kahden kuuluisamman sinfonian (g-molli ja "Jupiter") varjoon. Es-duuri-sinfonia on yltäkyläinen ja muodoltaan tasapainoinen teos, jota tuntuu samalla verhoavan majesteettillinen salaperäisyys. Mozart otti sinfoniassa ensi kertaa käyttöön klarinetit oboeiden sijasta, minkä seurauksena sointi on aiempaa pehmeämpi ja vihjeellisempi.

Es-duuri-sinfonian pohjana on ajalle ominainen "juhlasinfonian" idea, mutta Mozart on ylittänyt lajityypin konventiot materiaalillaan, mittasuhteillaan ja soinnillisella hienostuneisuudellaan. Nikolaus Harnoncourt on esittänyt, että teos muodostaa sinfonioiden nro 40 ja 41 kanssa yhtenäisen trilogian, jota osaltaan perustelee Es-duuri-sinfonian avaava laaja johdanto sekä sonaattimuotoisesta finaalista puuttuva kooda.

Ensimmäisessä osa säteilee suuresa johdannossaan (Adagio) ylevämielisesti. Se luo majesteettillisilla eleillään – juhlat soinnut, patarummun iskut, jousiasteikot – latautuneen odotuksen tunnelman. Kontrasti riemukkaasti purkautuvaan Allegroon on hallittu ja vaikka sonaattimuotoinen päätaite on yltäkyläisesti kuorutettu aiheilla, voitonvarma pääteema kiittää sulavasti läpi kehittelyn ja perusteellisen kertauksen.

Tyyni rauha näyttäisi olevan hitaan osan (Andante) vastaus edeltävään, mutta tunteikkaat mollijaksot rikkoivat rokokooidylin. Jonkinlainen peruslakuloisuus tuntuu viipyvän Mozartin myöhäisten soitinteosten hitaissa osissa. Tällä ei välttämättä ole yhteyttä säveltäjän elämään, vaan musiikin mukana vapautuneeseen uudenlaiseen, yksilölliseen ihmiskäsitykseen. Se kuvastuu myös teoksen rikkaassa soitinnuksessa, jossa erityisesti puhaltimien – ja niiden joukossa klarinettien – osuus on muuttunut entistä monipuolisemmaksi.

Reippaasti jytäkätelevä menuetti kertoo osaltaan Haydnin vaikutuksesta, vaikka teeman jälkiosa saa elegantimman silauksen. Puhaltimien hallitsema trio on maalaishenkinen, mutta kannattaa panna merkillä Mozartille ominainen dualismi – tuo valon ja varjon leikki: jousien laulava sivuaihe kohoaa lähes traai-

gisiin sävyihin, mutta lauseen loppu on siroasti veikestelevä. Triotaitteen teema näyttää periytyneen Wienissä 1700-luvun lopulla tunnetusta juomalaulusta.

Finaali (Allegro) on loistava päätös perusluonteeltaan optimistiselle teokselle. Säkenöivään komediaan Mozart yhdistää taitavan kontrapunktiin ja kasaa loppua kohden yhä enemmän yllätyksiä, jotka eivät kuitenkaan häiritse päätöksen olympolaista hymyä. Asteikkomaiset aiheet antavat ilonpidolle abstraktin sävyn ja vaikka tuon lopputiivistelmän, koodan, puuttuminen jättää päätöksen jossain mielessä avoimeksi, finaali saa painoa muista kertauksistaan.

Antti Häyrynen

BERNARD LABADIE

Kanadalainen Bernard Labadie tunnetaan taitavana barokin ja klassismin ohjelmistojen tulkitsijana. Hän on myös aktiivinen toimija periodisoittimin toteutettavan musiikin parissa. Labadie on tehnyt yhteistyötä monien keskeisten pohjoisamerikkalaisten orkesterien kanssa. Näitä ovat esimerkiksi Bostonin, Chicagon, Atlantan, San Franciscon, Montrealin ja Toronton sinfoniaorkesterit sekä Los Angelesin ja New Yorkin filharmonikat.

Labadie on kysytty myös Pohjois-Amerikan ulkopuolella, ja hän on toiminut mm. Amsterdamin Concertgebouw-orkesterin, Baijerin radion sinfoniaorkesterin, Ranskan kansallisorkesterin, Melbournen sinfoniaorkesterin sekä Academy of Ancient Music -orkesterin kapellimestarina.

Vuonna 1984 Labadie perusti Les Violons du Roy -kamariorkesterin ja toimi sen musiikillisena johtajana vuoteen 2014 asti. Toinen Labadien pitkäaikainen työmaa on vuonna 1985 perustettu La Chapelle de Québec-kuoro (alkuperäiseltä nimeltään Ensemble vocal Bernard Labadie), ja sen musiikillisena johtajana hän toimii edelleen.

Labadie on myös työskennellyt Quebecin ja Montrealin oopperoiden taiteellisena johtajana. Lisäksi hän on johtanut mm. Taikahuilun New Yorkin Metropolitan-oopperassa ja Cincinnatin oopperassa sekä Glimmerglass-oopperan Orlando-tuotannon.

Labadie on levyttänyt mm. Mozartin, J.S. ja C.P.E. Bachin ja Haydnin musiikkia. Dorian-, ATMA- ja Virgin Classics -levymerkeillä ilmestyneet julkaisut ovat keränneet kriitikoiden arvostusta. Hänelle on myönnetty Order of Canada ja Order of Quebec-kunniamerkit musiikillisista saavutuksista.

LAURA VIKMAN

RSO:n toisen viulun äänenjohtaja Laura Vikman esiintyy orkesteriuransa ohella myös kamarimuusikkona, solistina sekä opettajana. Hän on valmistunut musiikin maisteriksi Taideyliopiston Sibelius-Akatemiasta ja opiskellut myös Wienin Musiikkikorkeakoulussa ja Kölnin Musiikkikorkeakoulussa. Ennen 2013 alkanutta tehtävänsä RSO:n kakkosviulusektiossa, Vikman toimi kymmenen vuotta orkesterin kolmantena konserttimestarina.

Vikman on voittanut toisen palkinnon Kuopion viulukilpailussa sekä Leipzigin J.

S. Bach -kilpailussa. Firenzessä Vikman ja pianisti Marianna Shirinyan palkittiin niin ikään toisella palkinnolla Vittorio Gui-kamarimusiikkikilpailussa.

Tempera-kvartetin primaksena Laura Vikman on soittanut vuodesta 2003 lähtien. Kvartetti on esiintynyt Japanissa sekä ympäri Eurooppaa ja levyttänyt mm. Jean Sibeliuksen koko jousikvartet-totuotannon BIS-levy-yhtiölle.

Vikman on esiintynyt mm. Helsingin, Kuopion ja Mikkelin kaupunginorkesterien, RSO:n, Keski-Pohjanmaan kamariorkesterin, Tukholman filharmonikkojen sekä Belgian Kansallisen orkesterin solistina. Kamarimuusikkona hän on esiintynyt monilla suomalaisilla ja ulkomaisilla festivaaleilla.

Viulunsoiton lehtorina Laura Vikman on toiminut Tampereen ammattikorkeakoulussa vuodesta 2015 lähtien. Sitä ennen hän työskenteli tuntiopettajana Taideyliopiston Sibelius-Akatemiassa 2007–2015.

JAKOB DINGSTAD

Norjalainen Jakob Dingstad valittiin RSO:n alttoviulun äänenjohtajaksi 2017. Hän on opiskellut Barratt Due Musiikki-instituutissa ja Norjan Musiikkiakatemiassa, jossa hän suorittaa parhaillaan maisterin tutkintoa.

Jakob Dingstad on esiintynyt monissa norjalaisissa orkestereissa jo pienestä pitäen ja on myös ahkera kamarimusiikko. Hän soittaa kahdessa jousikvartetissa Quartetto Testosteronessa ja Ratatosk-kvartetissa. Testosteronen kanssa Dingstad on esiintynyt mm. New Yorkin Carnegie Hall'ssa ja Ratatosk taas on saa-

nut erikoismaininnan Janáček-kilpailussa Brnossa ja esittänyt 10 keskeisintä jousikvartettoa Grieg in Bergen -festivaalilla. Molemmat kokoonpanot ovat osallistuneet Euroopan kamarimusiikkijhdistyksen koulutuksiin ympäri Eurooppaa.

RADION SINFONIAORKESTERI

Radion sinfoniaorkesteri (RSO) on Yleisradion orkesteri, jonka tehtävänä on tuottaa ja edistää suomalaista musiikkikulttuuria. Orkesterin ylikapellimestarina on vuodesta 2013 toiminut Hannu Lintu. Häntä ennen RSO:n ylikapellimestareita ovat olleet Toivo Haapanen, Nils-Eric Fougstedt, Paavo Berglund, Okko Kamu, Leif Segerstam, Jukka-Pekka Saraste ja Sakari Oramo.

Kaudella 2017–2018 RSO juhlii 90-vuotissyntymäpäiväänsä – 10-jäseninen Radio-orkesteri esiintyi ensimmäisen kerran 1.9.1927 Aleksanterinkatu 46:n studiossa, Helsingissä. Muutama vuosi myöhemmin aloitettiin myös julkinen konserttitoiminta ja sinfoniaorkesterin mitat RSO saavutti Paavo Berglundin ylikapellimestarikaudella 1960-luvulla. Nyt orkesteri nauttii suosiota niin konserttikävijöiden määrän kuin menestyneiden levytysten ja kiertueidenkin suhteen. Täyttöaste Musiikkitalon konserteissa oli vuonna 2016 95 % ja verkossa sekä television äärellä konsertteja seurasi yli 1,4 miljoonaa katsojaa. Radiolähetysten kuulijoita oli n. 100 000 lähetystä kohti.

Suurten klassis-romanttisten mestariteosten ohella RSO:n ohjelmisto sisältää runsaasti nykymusiikkia ja orkesteri kantaesittää vuosittain useita Yleisradion tilausteoksia. RSO:n tehtäviin kuuluu myös koko suomalaisen orkesterimusiikin taltioiminen kantanauhoille Yleisradion arkistoon. Kaudella 2017–2018 orkesteri kantaesittää kuusi Yleisradion tilaamaa teosta. Lisäksi ohjelmassa on kolmen oopperan konserttiesitykset, ensimmäinen oma RSO-festivaali ja keskeisiä viulukonserttoja 1900-luvulta.

RSO on levyttänyt mm. Mahlerin, Ligetin, Eötvösin, Sibeliuksen, Hakolan, Lindbergin, Saariahon, Sallisen, Kaipaisen ja Kokkosen teoksia sekä Launiksen Aslak Hetta -oopperan ensilevytyksen. Orkesterin levytyksiä on palkittu mm. BBC Music Magazine -, Académie Charles Cros'n ja MIDEM Classical Award -palkinnoilla. Sibeliuksen Lemminkäisen ja Pohjolan tyttären levytys oli Gramophone-lehden Critic's Choice joulukuussa 2015. Lisäksi levytys toi RSO:lle ja Hannu Linnulle kotimaisen Emma-palkinnon Vuoden klassinen albumi 2015 -kategoriarissa. Kaudella 2017–2018 julkaistavat levyt sisältävät teoksia Sibeliukselta, Prokofjeviltä, Lindbergiltä ja Bartókilta. RSO esiintyy myös Ylen tuottamassa dokumentissa, joka esittelee säveltämeemme varhaisia modernisteja.

RSO konsertoi säännöllisesti ympäri maailmaa. Kaudella 2017–2018 orkesteri tekee Hannu Linnun johdolla Euroopan kiertueen mm. Berliiniin, Kölniin ja Madridiin. RSO:n kotikanava on Yle Radio 1, joka lähettää orkesterin kaikki konsertit yleensä suorina lä-

hetyksinä niin Suomesta kuin ulkomailtakin. Yle Areenassa (yle.fi/areena) voi konsertteja kuunnella sekä katsella korkealaatuisen livekuvan kautta. Yle Teemalla nähdään sunnuntaisin RSO:n konserttitaltiointeja, jotka uusitaan myös Yle TV 1:ssä.